ישן כ

יז ויתפלל אברהם אל־האלהים וירפא אלהים
יח את־אבימלך ואת־אשתו ואמהתיו וילדו: כי־עצר עצר
יהוה בעד כל־רחם לבית אבימלך על־דבר שרה אשת
א אברהם: כא ויהוה פקד את־שרה כאשר אמר
ב ויעש יהוה לשרה כאשר דבר: ותהר ותלד שרה לאברהם
ג בן לזקניו למועד אשר־דבר אתו אלהים: ויקרא אברהם
ד את־שם־בנו הנולד־לו אשר־ילדה־לו שרה יצחק: וימל
אברהם את־יצחק בנו בן־שמנת ימים כאשר צוה אתו
ה אלהים: ואברהם בן־מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו:
ו ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל־השמע יצחק־לי:
ז ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי־ילדתי בן
ח לזקניו: ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום
ט הגמל את־יצחק: ותרא שרה את־בן־הגר המצרית אשר־
י ילדה לאברהם מצחק: ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת
ואת־בנה כי לא יירש בן־האמה הזאת עם־בני עם־יצחק:
יא יב וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו: ויאמר אלהים
אל־אברהם אל־ירע בעיניך על־הנער ועל־אמתך כל אשר
תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע:

בראשית כב

א ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את־אברהם ויאמר
ב אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח־נא את־בנך את־
יחידך אשר־אהבת את־יצחק ולך־לך אל־ארץ המריה
ג והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: וישכם
אברהם בבקר ויחבש את־חמרו ויקח את־שני נעריו אתו
ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל־המקום אשר־
ד אמר־לו האלהים: ביום השלישי וישא אברהם את־עיניו
ה וירא את־המקום מרחק: ויאמר אברהם אל־נעריו שבו־לכם
פה עם־החמור ואני והנער נלכה עד־כה ונשתחוה ונשובה
ו אליכם:

ה. שם כב ומונו

יא ויקרא אליו מלאך יהוה
יב מן־השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני: ויאמר אל־
תשלח ידך אל־הנער ואל־תעש לו מאומה כי עתה ידעתי
כי־ירא אלהים אתה ולא חשכת את־בנך את־יחידך ממני:
יג וישא אברהם את־עיניו וירא והנה־איל אחר נאחז בסבך
בקרניו וילך אברהם ויקח את־האיל ויעלהו לעלה תחת
יד בנו: ויקרא אברהם שם־המקום ההוא יהוה יראה אשר
טו יאמר היום בהר יהוה יראה: ויקרא מלאך יהוה אל־אברהם
טז שנית מן־השמים: ויאמר בי נשבעתי נאם־יהוה כי יען אשר
יז עשית את־הדבר הזה ולא חשכת את־בנך את־יחידך: כי־
ברך אברכך והרבה ארבה את־זרעך ככוכבי השמים וכחול
יח אשר על־שפת הים וירש זרעך את שער איביו: והתברכו
יט בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי: וישב אברהם
אל־נעריו ויקמו וילכו יחדו אל־באר שבע וישב אברהם
בבאר שבע:

1. בראשית כ'

י ויאמר אבימלך אל־אברהם מה ראית
יא כי עשית את־הדבר הזה: ויאמר אברהם כי אמרתי רק
אין־יראת אלהים במקום הזה והרגוני על־דבר אשתי

4. א. מסכת סנהדרין פט ב

°ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם (אחר מאי) א"ר יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא אחר דבריו של שטן דכתיב °ויגדל הילד ויגמל וגו' אמר שטן לפני הקב"ה רבונו של עולם זקן זה חננתו למאה שנה פרי בטן מכל סעודה שעשה לא היה לו תור אחד או גוזל אחד להקריב לפניך אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אם אני אומר לו זבח את בנך לפני מיד זובחו מיד והאלהים נסה את אברהם ויאמר קח נא את בנך אמר רבי שמעון בר אבא *אין נא אלא לשון בקשה משל למלך בשר ודם שעמדו עליו מלחמות הרבה והיה לו גבור אחד ונצחן לימים עמדה עליו מלחמה חזקה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש אף הקב"ה אמר לאברהם ניסיתיך בכמה נסיונות ועמדת בכלן עכשיו עמוד לי בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונים את בנך ב' בנים יש לי את יחידך זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אשר אהבת תרוייהו רחימנא להו את יצחק וכל כך למה כדי שלא תטרף דעתו עליו קדמו שטן לדרך אמר לו °הנסה דבר אליך תלאה הנה יסרת רבים וידים רפות תחזק כושל יקימון מליך כי עתה תבוא אליך ותלא אמר לו °אני בתומי אלך אמר לו *הלא יראתך כסלתך אמר לו זכר נא מי הוא נקי אבד כיון דחזא דלא קא שמיע ליה אמר ליה ואלי דבר יגונב כך שמעתי מאחורי הפרגוד השה לעולה ואין יצחק לעולה אמר לו *כך עונשו של בדאי שאפילו אמר אמת אין שומעין לו ר' לוי אמר אחר דבריו של ישמעאל ליצחק אמר לו ישמעאל ליצחק אני גדול ממך במצות שאתה מלת בן שמנת ימים ואני בן שלש עשרה שנה אמר לו ובאבר אחד אתה מגרה בי אם אומר לי הקב"ה זבח עצמך לפני אני זובח מיד והאלהים נסה את אברהם*

7. מורה נבוכים ג' מ'

אבל אנשי העושק והכעס וההשתלטות הרי המזיק והקשה ביותר אצלם שיהא שם שופט שימנע את ההשתלטות. וכן התאותנים השפלים, הקשה ביותר עליהם היא מניעת ההפקרות בזנות, והפעלת העונשים בעושיהם. וכך כל בעל מגרעת נראה לו כי מניעת הרע שהוא מעדיפו כפי מגרעתו המדותית טורח עצום. ואין לשקול קלות התורה וקשיה לפי שאיפותיו של כל מושחת שפל בעל מגרעות מדותיות, אלא נבחנים לפי השלם שבבני אדם, אשר מטרת התורה הזו שיהו כל בני אדם אותו האדם 34. ולכן תורה זו בלבד היא אשר אנו קוראים אותה תורה אלהית.

8. ר' י' אברבנאל

.. והר"ן בדרשותיו כתב בזה ענין אחר ישר ונכון הוא כי המצות והעברות אשר בתורה הם על ב' פנים מהם שיעשו רושם בגוף ובנפש כמדות וכמעשים ומהם אשר יעשו רושם בנפש בלבד כאמונות. והנה אותם שיעשו רושם בגוף ובנפש הם אשר יעשו רושמם אל הבנים המשתלשלים מהם כשנאה והנקמה והאכזריות והזימה והכילות ודומיהן שהן יעשו רושם בנפש מהצד שהן עבירות ובגוף לפי שהמדות יפעלו בליחות כמו שהליחות יעשו תכונה במדות. כי כמו שכאשר יהיה דם הלב רותח יהיה האדם כעסן כן מי שיכעס יעשה דם לבו רותח הנה אם כן אותן המדות יחייבו המזגים הגופיים ולזה ימשך ענינם לבנים וזה רוע אנשי כנען. אמנם הדברים שעושים רושם בנפש בלבד והם האמונות עם היותן כוזבות ורעות לא יתפשטו בבנים ללבן ובתואל עם היותם עובדי עבודת כוכבים לא היה מחוייב שיעבור רשומם לבניהם ולכן בחר בהם אברהם והרחיק בנות הכנעני

3. [illegible]

ה' צדיק יבחן ורשע (תהלים יא ה)

ואהב חמס שנאה נפשו, אמר ר' יונתן, הפשתני הזה כשפשתנו לוקה אינו מקיש עליו ביותר מפני שהיא פוקעת, וכשפשתנו יפה הוא מקיש עליו ביותר למה שהיא משתבחת והולכת כך הקדוש ברוך הוא אינו מנסה את הרשעים למה שאין יכולין לעמד דכתיב (ישעיה נז כ) והרשעים כים נגרש, ואת מי מנסה, את הצדיקים שנאמר (תהלים יא ה) ה' צדיק יבחן. (בראשית לט ז) ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו וגו', ויהי אחר הדברים האלה אמר ר' יונתן היוצר הזה כשהוא בודק את הכבשן שלו אינו בודק את הכלים המרעעים למה שאינו מספיק להקיש עליו אחת עד שהוא שוברו. ומה הוא בודק, בקנקנים ברורים שאפלו הוא מקיש עליו כמה פעמים אינו שוברו. כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן. אמר ר' אלעזר, לבעל הבית שהיה לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע על מי הוא נותן את העל לא על אותה שכחה יפה, כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה אלא הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן.

** תנחומא וירא

ולך־לך אל־ארץ המריה. מהו לך־לך. נסיון אחרון כנסיון הראשון, נסיון הראשון בלך־לך מארצך וממולדתך, ונסיון אחרון בלך־לך אל־ארץ המריה.

(כב. א) והאלהים נסה את אברהם. ר' יוסי הגלילי אומר גדלו כנס הזה של ספינה. ר' עקיבא אומר נסה אותו בודאי שלא יהיו אומרין הממו ערבבו ולא היה יודע מה לעשות.

5. פרקי דר' אליעזר לא

הוא החמור בן האתון שנבראת בין השמשות, שנאמר, וישכם אברהם בבקר ויחבש את־חמרו (שם שם ג). הוא החמור שרכב עליו משה בבאו למצרים, שנאמר, ויקח משה את־אשתו ואת־בניו ²וגו' (שמות ד כ). הוא החמור שעתיד בן־דוד לרכב עליו, שנאמר, גילי מאד בת־ציון הריעי בת־ירושלים הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על־חמור ועל־עיר בן־אתנות (זכריה ט ט).

פרק לג

וכשבא אברהם מהר המוריה, חרה אפו של סמאל, שראה שלא עלתה בידו תאות לבו לבטל קרבנו של אברהם. מה עשה. הלך ואמר לשרה, אי שרה, לא שמעת מה שנעשה בעולם. אמרה לו, לאו. אמר לה, לקח אישך הזקן לנער יצחק והקריבו לעולה. והנער בוכה ומילל, שלא יכול להנצל. מיד התחילה בוכה ומיללת. בכתה שלש בכיות כנגד שלש תקיעות, שלש ילולות כנגד שלש יבבות, ופרחה נשמתה ומתה. בא אברהם אבינו ומצאה שמתה, שנאמר, ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (בר' כג ב). מהיכן בא, מהר המוריה.

6. רש"י הנני. כך היא ענייתם של החסידים לשון ענוה הוא ולשון זימון:

10. רמב"ן

וזכה אברהם במעשה זו שישיגו בניו גדולת הנפש למסור עצמם ברצון בשביל קד"ש ית' (א) ואמר ה' שהיה רגיל זה בפי תופשים הם ה' ככוכבי השמים. כן המה גדולי הדעת שהמה מזהירים כזוהר כוכבי שמים. וגם מזכים את הרבים במה שהם מוסרים ונהרגים על קה"ש והב' וכחול אשר על שפת הים. כן המה המון העם כשמגיעים לקה"ש מוסרים עצמם בטוב לב

9. רש"ר הירש

איך יכולנו להתקיים ואיך נוכל להתקיים, — אלמלא ירשנו מאברהם אבינו' את אומץ הלב להיות במיעוט!

"יהדות על פי רוח הזמן!" המחאה החריפה ביותר על כך היא המצוה הראשונה שנאמרה לאברהם: "לך־לך"! כלום היתה הופעתו הראשונה של אברהם מתאימה לרוח הדור בתוך תוכה של כשדים, בבל, אשור, צידון, מצרים! האלהת התאוה והכח — זו היתה ההטפה על פי רוח התקופה: האלהת התאוה באסיה, האלהת כח אדם ועוצם ידו ושלילת חירותו במצרים! רעיון האל נשתכח מכל לב, ורק שרידים מועטים נותרו לו — עד שקם אברהם והופיע בעולם! ושעה שעולם כולו ביקש להתיישב ולקנות זכויות אזרח, היא ויתר על מולדתו וזכויותיו האזרחיות: ברצונו החפשי הפך לגר. יכפר בפה מלא בכל אלהי הגויים! אכן, לשם כך דרוש אומץ לב ואמונה שלמה באמת הפנימית ובהכרת האל שבלב: לשם כך דרושה ההכרה היהודית, "קשיות העורף" היהודית, — וזה היה הנסיון הראשון שהוטל על אברהם אבינו.

... ערך קשרי המשפחה, הקושרים את האשה ללב בעלה, ואת ההורים ללב בניהם, ערך זה היה מעתה קשור קשר בל ינתק עם אומת ישראל. הוא שהפך אחר־כך לקו היסוד של האופי היהודי, הוא שהכשיר את האדם מישראל להיות לאשר היה. אולי על שם זה נקרא אחר־כך שם המקום חברון. "חברון" — משורש "חבר" — מורה על הרעות וקרבת הלבבות, המקשרת בין האיש והאשה בישראל, העושים את דרכם כאחד, כאיש ואשה, כאב ואם. עוד בתקופת הפריחה הלאומית של המאות המאוחרות לא עלה קרבן התמיד במרומי המוריה שבירושלים, בטרם ראה הכהן שעל חומת המקדש את זריחת החמה, שהאירה על קברי האבות והאמהות (יומא פ"ג כ"א).

11. עולת ראיה ח"א

מאין

גדול מן העקידה

על זכירת יצחק

קול ד' בכח, ע"י מלאכו עושה דברו אומר, שהצווי המוחלט, בין מצד הצדק להמנע מרשע של שפיכות דמים, בין מצד הטבע להנזר מכל דבר הפוגע ברגשי האב, המלאים אהבה לבנו חמודו, הוא קים בעינו. ההכרות הקדושות האיתנות, החקוקות בטבע הרוחני ובטבע החמרי, לא ירדו ממעלתן, אפילו כחוט השערה. ע"י החזון העליון שנתגלה בדבר ד'. ע"ד ההקרבה והמסירות הנפשית היותר עמוקה לאלהים חיים, שהיא קדושה ואדירת האמת בכח החפץ ותמימות הרצון הנפשי. ע"כ אל תשלח ידך אל הנער, בכל חמר האיסור הפשוט והישר שבדבר, ואל תחשוב שיש כאן איזה נגוד מפעלי, בין אהבת האב הטהורה שלך לבנך יקירך לבין אהבת ד' האצילית, ההולכת ושוטפת בגבורתה בתהומות נשמתך העמוקה, עד שיהיה לפחות איזה צעד נכון לעשות בפעל איזה דבר המורה על המעטת האהבה הזאת. לא כן, ואל תעש לו מאומה, כי רחמי אב ואהבתו בנשמה טהורה הוא הוא הנה לבת אש קדש, הולכת ישרה מאהבת אלהים הטהורה ורחמיו על כל מעשיו, שהופעתה בעולם מרבה את ההוד והתפארת של הקדושה המגמתית העליונה, המרימה את החיים ואת היקום כולו לרום מעלתם.

בראשית יח

ט ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל:
י ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה־בן לשרה אשתך
יא ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו: ואברהם ושרה זקנים
יב באים בימים חדל להיות לשרה ארח כנשים: ותצחק שרה
יג בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה־לי עדנה ואדני זקן: ויאמר
יהוה אל־אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם
יד אלד ואני זקנתי: היפלא מיהוה דבר למועד אשוב אליך
טו כעת חיה ולשרה בן: ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי
טז יראה ויאמר לא כי צחקת: ויקמו משם האנשים וישקפו
יז על־פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם: ויהוה אמר המכסה
יח אני מאברהם אשר אני עשה:

בראשית כג

יז ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה
והמערה אשר־בו וכל־העץ אשר בשדה אשר בכל־גבלו
יח סביב: לאברהם למקנה לעיני בני־חת בכל באי שער־עירו:
יט ואחרי־כן קבר אברהם את־שרה אשתו אל־מערת שדה
כ המכפלה על־פני ממרא הוא חברון בארץ כנען:

בראשית כד

ז יהוה אלהי
השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר־
לי ואשר נשבע־לי לאמר לזרעך אתן את־הארץ הזאת
ח הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם: ואם־לא
תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את־
יב בני לא תשב שמה: שם כד ויאמר יהוה אלהי
אדני אברהם הקרה־נא לפני היום ועשה־חסד עם אדני
יג אברהם:

כד - תשע

כו כז ויקד האיש וישתחו ליהוה: ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני
אברהם אשר לא־עזב חסדו ואמתו מעם אדני אנכי בדרך
מח נחני יהוה בית אחי אדני: שם כד ואקד
ואשתחוה ליהוה ואברך את־יהוה אלהי אדני אברהם אשר
מט הנחני בדרך אמת לקחת את־בת־אחי אדני לבנו: ועתה
אם־ישכם עשים חסד ואמת את־אדני הגידו לי ואם־לא
נ הגידו לי ואפנה על־ימין או על־שמאל: ויען לבן ובתואל
ויאמרו מיהוה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או־טוב:

2. מלכים א'

כט וישבע המלך ויאמר חי־
ל יהוה אשר־פדה את־נפשי מכל־צרה: כי כאשר נשבעתי
לך ביהוה אלהי ישראל לאמר כי־שלמה בנך ימלך אחרי
לא והוא ישב על־כסאי תחתי כי כן אעשה היום הזה: ותקד
בת־שבע אפים ארץ ותשתחו למלך ותאמר יחי אדני המלך
לב דוד לעלם: ויאמר המלך דוד קראו־לי לצדוק
הכהן ולנתן הנביא ולבניהו בן־יהוידע ויבאו לפני המלך:
לג ויאמר המלך להם קחו עמכם את־עבדי אדניכם והרכבתם
את־שלמה בני על־הפרדה אשר־לי והורדתם אתו אל־
לד גחון: ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על־
לה ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה: ועליתם
אחריו ובא וישב על־כסאי והוא ימלך תחתי ואתו צויתי
להיות נגיד על־ישראל ועל־יהודה:

שם מלכים א'

מח וגם־ככה אמר המלך ברוך יהוה אלהי ישראל
אשר נתן היום ישב על־כסאי ועיני ראות: